Сонячні зайчики

— Люпене, розкажіть-но мені щось про себе.

— І що ж ви бажаєте, щоб я вам розказав? Усе моє життя усім добре відоме! — відповів Люпен, дрімаючи на тапчані в моєму робочому кабінеті.

— Неправда, ніхто його достеменно не знає! — вигукнув я. — Відомо лише з того чи іншого вашого листа, опублікованого в газетах, що ви були причетні до якоїсь справи, що дали хід іншій... Але вашої ролі в усьому цьому, самої суті справи, розв'язки драми — цього ніхто не знає.

— То й що! Це всього лише купа пліток, які нікому нецікаві.

— Нецікавим є ваш подарунок вартістю п'ятдесят тисяч франків дружині Ніколя Дюґріваля?! Чи той загадковий спосіб, яким ви розшифрували загадку трьох картин!

— І справді, дивна загадка, — визнав Люпен. — Пропоную вам назву «Знак тіні».

— А ваші світські успіхи, — додав я. — А секрет вашої доброчинності й усіх тих загадкових справ, про які ви часто згадували у наших розмовах, називаючи їх: «Весільна каблучка», «Смерть волочиться поруч» та інші. Так багато запізнілих зізнань, мій друже Люпене! Ну ж бо, сміливіше...

Ця розмова відбулася тоді, коли Люпен, хоча вже й знаменитий, ще не вступив у свої славетні баталії; у той час, який передував великим пригодам «Пустої голки» і «813». Тоді він іще не мав наміру привласнити віковічні скарби французьких королів чи пограбувати Європу під носом у кайзера, а задовольнявся скромними авантюрами і розсудливим накопиченням статків, докладаючи щоденних зусиль, заподіюючи з дня на день шкоду, але й роблячи, — за характером своїм і за дилетантством, — добро, немов Дон Кіхот, який насолоджується життям і розчулюється, маючи ніжне серце.

Позаяк він мовчав, я повторив:

— Люпене, благаю вас!

На мій подив, він відповів:

— Візьміть, любий друже, олівець і аркуш паперу.

Я швидко послухався його вказівки, радіючи, що приятель нарешті продиктує мені кілька сторінок, у які вміло вкладе багато натхнення й вигадки, які я, на жаль, зіпсую довгими і важкими поясненнями та нудним переказом подій.

— Ну, то що, готові, — спитав він мене.

— Авжеж, я готовий.

— Якщо готові, то пишіть: 19–21–18–20–15–21–20.

— Як?

— Пишіть, кажу вам.

Він сидів на канапі. Погляд мав звернений до відчиненого вікна, а пальці скручували цигарку зі східним тютюном.

Люпен продовжив:

— Напишіть: 9–12–6–1...

Узяв павзу і знову:

— 21.

Помовчавши, зронив:

— 20–6...

Він що, божеволів? Я витріщився на нього, і втямив, що очі його були вже не такими байдужими, як у попередні хвилини, а уважними і, здавалося, стежили за чимось, що, мабуть, захоплювало його, десь у просторі.

Він диктував із інтервалами між кожним із чисел:

— 21–9–18–5...

У вікно було видно лише клаптик блакитного неба праворуч і фасад будинку навпроти — фасад старого будинку зі зачиненими, як завжди, віконницями.

У ньому не було нічого особливого, жодної деталі, яка вразила б мене між тих, які я бачив роками...

— 12–5–4–1...

І раптом я здогадався... тобто мені здалося, що я зрозумів. Бо як я міг допустити, що така розумна людина, як Люпен, під маскою іронії може гаяти свій час на такі дурниці? Але сумнівів бути не могло. Це було те, що було для нього важливе, — уривчасті відблиски

сонячного проміння на почорнілому фасаді старого будинку, на другому поверсі.

— 14–7... — не вгавав Люпен.

Відображення на кілька секунд зникало, а потім, через рівні проміжки часу, відбивалося об фасад і знову зникало.

Я інстинктивно полічив і промовив уголос:

— 5...

— Ви вловили? Чудово! — загиготів Люпен.

Він підійшов до вікна і вихилився, ніби перевіряючи, в якому напрямку рухається промінь світла. Потім повернувся на тапчан і сказав мені?

— Тепер ваша черга лічити.

Я підкорився, бо той чортисько, здавалося, достеменно знав, чого добивається. До того ж, я не міг не погодитися, що ця закономірна регулярність спалахів світла на фасаді будинку, ці його появи і зникнення, схожі на сигнали маяка, — доволі цікава річ. Вочевидь, вони виходили з будинку на тому боці вулиці, де ми перебували, оскільки сонце косо світило в мої вікна. Можна було подумати, ніби хтось по черзі відчиняв і зачиняв вікно, або швидше розважався, посилаючи сонячні зайчики за допомогою маленького кишенькового дзеркальця.

— Це ж дитина так розважається, — вигукнув я за мить, дещо роздратований, що займаюся нав'язаним мені дурнуватим заняттям.

— Продовжуйте, продовжуйте!

І я лічив... І вишиковував цифри... А сонце продовжувало танцювати переді мною з воістину математичною точністю.

— І що далі? — запитав Люпен після тривалої мовчанки...

— Ну, мені здається, що все скінчилося... Вже кілька хвилин нічого немає.

Ми чекали, а оскільки не було вже жодного сонячного відблиску, я пожартував:

— Здається, ми змарнували час. Кілька чисел на аркуші паперу — наша мізерна здобич.

Не встаючи з канапи, Люпен продовжував:

— Будь ласка, любий друже, тепер замініть кожне із цих чисел на відповідну літеру алфавіту, вважаючи А за 1, Б за 2 і так далі.

— Але ж це безглузда робота.

— Цілком безглузда, але ми робимо в житті стільки дурниць... Це ще одна...

Я змирився з цим безглуздим завданням і записав перші літери S-U-R-T-O-U-T[1]...

Вкрай здивований, я зупинився:

— Слово! — вигукнув я. — Маємо слово з літер.

— Продовжуйте, дорогий друже.

І я продовжував. Наступні літери складали інші слова, які я відокремлював одне від одного. І, на мій превеликий подив, перед моїми очима вишикувалося ціле речення.

— Готово? — спитав мене за мить Люпен.

— Саме так! Але тут є орфографічні помилки.

— Не переймайтесь цим, прошу вас... читайте повільно.

Я прочитав це незакінчене речення, яке подаю тут у тому самому вигляді:

«Найголовніше ми повинні рятуватися від небезпеки, уникати атак, лише з максимальною обережністю протистояти ворожим силам, і...»

Я розсміявся.

— І ось все прояснилося! Ясність засліпила нас! Але, Люпене, зізнайтесь, що від цієї низки порад, яку надсилає кухарка, користі ви одержали мало.

Люпен підвівся, не уриваючи свого презирливого мовчання, й узяв аркуш паперу. Пізніше я згадав, що в ту мить випадково зиркнув на годинник. Він показував вісімнадцять хвилин по п'ятій.

Але Люпен продовжував стояти з аркушем паперу в руці, й я бачив на його обличчі надзвичайну зміну виразу, яка збиває з пантелику навіть найбільш досвідчених спостерігачів, яка є його великою перевагою, найкращим захистом. За якими ознаками можна впізнати обличчя, що змінюється за власним бажанням, навіть без застосування гриму, на якому кожний швидкоплинний вираз видається остаточним? За якими ознаками?

Була все ж одна, котру я добре знав, — незмінна ознака двох маленьких поперечних зморщок, які борознили його чоло, коли він проявляв сильне вольове зусилля, зосереджуючи на чомусь увагу.

І в ту ж мить я побачив на ньому той ясний і глибокий маленький хрестик, який свідчив про все.

---

[1] Французьке слово surtout означає «особливо», «головним чином», «найголовніше».

Він відклав аркуш паперу і пробурмотів:

— Нісенітниці!

Годинник вдарив пів на шосту.

— Як, — вигукнув я, — як вам це вдалося? За дванадцять хвилин!

Він пройшовся туди-сюди по кімнаті, запалив цигарку і сказав:

— Будьте ласкаві, зателефонуйте барону Репштайну і попередьте його, що я навідаюсь до нього о десятій вечора.

— Барону Репштайну, — перепитав я, — чоловікові знаменитої баронеси?

— Атож, саме йому.

— Це серйозно?

— Навіть дуже серйозно.

Цілком збентежений, не в силі сперечатися з ним, я розгорнув телефонну книгу і зняв слухавку. Але в цю мить Люпен владним жестом зупинив мене і сказав, усе ще пильно дивлячись на аркуш паперу, який знову взяв до рук:

— Ні, не потрібно... Попереджати його марно... Є щось більш нагальне, дивніше, і воно мене інтригує...

— Чому, до дідька, це речення незакінчене?

Він швидко схопив свій ціпок і капелюх.

— Ходімо звідси. Якщо я не помиляюся, це справа, що вимагає негайного вирішення, і, здається, я маю рацію.

— Ви щось про це знаєте?

— Поки що нічого.

На сходах він узяв мене під руку і заявив:

— Мені відомо те, що відомо всім. Барон Репштайн, фінансист і спортсмен, чий скакун Етна виграв цьогорічне Епсомське дербі й Ґранпрі у Лонгшамі, став жертвою дружини, відомої чудовим білявим волоссям, модними туалетами і любов'ю до розкоші; вона втекла два тижні тому, прихопивши зі собою вкрадені у чоловіка три мільйони і велику колекцію діамантів, перлів і біжутерії, яку довірила їй принцеса де Берні й яку вона мала у неї викупити. Упродовж останніх двох тижнів баронесу переслідували по всій Франції та Європі, що, зрештою, було нескладно, адже баронеса засівала свій шлях золотом і коштовностями. Поліції здавалося, що ось-ось заарештує її. Позавчора офіцер нашої поліції, знаменитий Ґанімар, затримав у великому готелі у Бельгії мандрівницю, провину якої підтверджували неспростовні докази.

Відповідь на надісланий ним запит засвідчила, що насправді це відома театральна артистка Неллі Дарбель. А баронеса немов у повітрі розчинилася.

Барон Репштайн запропонував тому, хто допоможе знайти дружину, нагороду у сто тисяч франків. Гроші передав на зберігання нотаріусу. До того ж, аби відшкодувати принцесі де Берні зазнані нею втрати, барон недавно продав свою стайню для перегонів, будинок на бульварі Осман і замок у Рокенкурі.

— І кошти від продажу, — додав я, — принцеса де Берні має скоро отримати. Газети пишуть, що отримає їх завтра. Єдине, чого я не второпаю, то це те, який зв'язок існує між цією чудово вами викладеною історією і загадковою фразою...

Люпен не удостоїв мене відповіді.

Ми пішли вулицею, де я мешкав, і пройшли метрів зо сто п'ятдесят чи двісті.

Аж раптом він зійшов із хідника й узявся оглядати старий будинок, в якому, либонь, жило багато мешканців.

— За моїми підрахунками, — сказав він, — саме звідси надходили сигнали, без сумніву, зі ще відчиненого вікна.

— Що на третьому поверсі?

— Авжеж, на третьому поверсі.

Він звернувся до консьєржки зі запитанням:

— Чи не пов'язаний хтось із ваших мешканців з бароном Репштайном?

— Звісно, що так! — вигукнула приємна жінка, — у нас мешкає милий месьє Ляверну — секретар і управитель барона. А я займаюся його господарством.

— І ми можемо з ним побачитися?

— Побачитися з ним? Він дуже хворий, цей бідолашний пан...

— Хворий?

— Уже два тижні нездужає... відтоді, як сталася ця історія з баронесою... Наступного дня він прийшов додому з лихоманкою і ліг у постіль.

— Але він устає?

— Цього я не знаю.

— Як це, не знаєте?

— Ні, не знаю, бо його лікар заборонив нам заходити до його кімнати. Він забрав у мене ключ від неї.

— Хто?

— Лікар. Він сам приходить його навідати, два чи три рази на день. Він недавно вийшов з дому, хвилин двадцять тому... старий, зі сивою бородою, в поламаних окулярах... Куди ж ви, пане?

— Піднімаюсь нагору, ходіть зі мною, — сказав мені Люпен і побіг до сходів. — Його квартира на третьому поверсі ліворуч?

— Але я не маю права, — застогнала мила жінка, наздоганяючи його. — До того ж, у мене немає ключа, адже лікар...

Один за одним вони подолали три сходові прольоти. На сходовому майданчику Люпен дістав із кишені відмичку і, незважаючи на протести консьєржки, вставив її в замок. Двері піддалися майже відразу. Ми увійшли.

У кінці темної кімнати крізь напіввідчинені двері пробивалося світло. Люпен кинувся туди і, ледь переступивши поріг, вигукнув:

— Запізно! Ох! Хай йому грець!

Консьєржка впала на коліна, ніби знепритомніла.

Коли я, своєю чергою, увійшов до кімнати, то побачив наполовину оголеного чоловіка, який лежав на килимі, підібгавши ноги, зі скрученими руками, з надзвичайно блідим худим обличчям, очима, в яких застиг жах, із конвульсивно скривленим у страшній посмішці ротом.

— Він мертвий, — зауважив після швидкого огляду Люпен.

— Але чому? — вигукнув я, адже немає жодного сліду крові.

— Є, є, — відповів Люпен, показуючи на грудях дві чи три червоні краплі крові, які просочилися крізь наполовину розстебнуту сорочку. — Його схопили однією рукою за горло, а іншою проштрикнули йому серце. Я кажу «проштрикнули», тому що рана майже непомітна. Виглядає наче отвір від дуже довгої голки.

Люпен оглянув тіло, що лежало на землі. Не було нічого, що могло б привернути увагу, хіба що маленьке кишенькове дзеркальце, яким месьє Ляверну розважався, посилаючи сонячні зайчики в простір. Але коли раптом консьєржка застогнала і покликала на допомогу, Люпен кинувся на неї і струсонув:

— Замовкніть!.. Послухайте мене... Ви зараз зателефонуєте в поліцію... А тепер скажіть мені, бо це дуже важливо. Мсьє Ляверну мав приятеля на цій вулиці, чи не так? Праворуч і на тому ж боці, близького товариша?

— Так, мав близького приятеля.

— Приятеля, з яким щовечора зустрічався в кафе, і з яким обмінювався ілюстрованими газетами?

— Авжеж.

— Його прізвище?

— Месьє Дюлатр.

— Його адреса?

— Будинок № 92 на цій же вулиці.

— І ще одне. Старий лікар із сивою бородою і в окулярах, про якого ви мені розповідали, віддавна сюди приходив?

— Ні. Я його не знала раніше. Він прийшов того вечора, коли месьє Ляверну захворів.

Не промовивши більше ні слова, Люпен знову потягнув мене за собою; ми спустилися вниз і, опинившись на вулиці, повернули праворуч і пройшли повз мій будинок. Через чотири будинки Люпен зупинився навпроти кам'яниці 92. То був маленький, невисокий будинок, перший поверх якого займав торговець вином; він саме курив на порозі своєї квартири, поруч із вхідними дверима.

Люпен запитав у нього, чи пан Дюлатр удома.

— Пан Дюлатр вийшов, — відповів торговець, — десь пів години тому... Виглядав дуже схвильованим і взяв таксі, чого ніколи раніше не робив.

— І ви не знаєте...

— Куди він поїхав? Чому ж не знаю? Він доволі гучно назвав водієві адресу! «В префектуру поліції», — вигукнув він.

Люпен уже й сам намірявся викликати таксі, але передумав, і я почув, як він пробурмотів:

— Який сенс, він занадто мене випередив!

Він іще запитав, чи після того, як пішов пан Дюлатр, ніхто не приходив до нього.

— Приходив. Старий чоловік із сивою бородою і в окулярах піднявся до месьє Дюлатра, подзвонив у двері і пішов.

— Дякую, мсьє, — сказав Люпен, прощаючись.

Він ішов повільно, зі стурбованим виразом обличчя, не балакаючи зі мною. Безперечно, проблема здавалася йому занадто складною, і він не дуже чітко знав, як її можна вирішити.

Ба більше, він сам мені в цьому зізнався:

— Це одна з тих справ, вирішити які можна не стільки за допомогою роздумів, як інтуїції. Але вона до біса варта того, щоб нею зайнятися...

Ми вийшли на бульвар. Люпен зайшов до читального залу і довго переглядав газети за останні два тижні. Час від часу бурмотів собі під ніс:

— Так... так. Звісно, це лише гіпотеза, але вона все пояснює... А гіпотеза, яка відповідає на всі запитання, недалека від істини.

Настав вечір, ми вечеряли в маленькому ресторанчику, і я помітив, що обличчя Люпена ставало дедалі жвавішим. Його жести тепер були рішучішими, він ставав життєрадіснішим.

Коли вийшли з ресторану й пішли бульваром Османа до особняка барона Репштайна, це вже був справжній Люпен — Люпен, великий детектив, Люпен, який вирішив діяти і впевнений, що виграє свою битву. Не доходячи вулиці Курсель, ми уповільнили ходу. Барон Репштайн мешкав ліворуч, — між цією вулицею і передмістям Сент-Оноре, — у триповерховому будинку, фасад якого був прикрашений колонами та каріатидами.

— Стійте, — раптом вигукнув Люпен.

— Що сталося?

— Ще один доказ, який підтверджує мою гіпотезу...

— Який саме доказ? Я нічого не бачу.

— А я бачу... І цього достатньо...

Він підняв комір одежі, загнув криси свого м'якого капелюха і вилаявся:

— Бодай би його грім побив! Це буде важкий бій. Ідіть додому і лягайте спати, любий друже. Завтра я розповім вам про свою операцію, якщо вона, звісно, не коштуватиме мені життя.

— Що?

— Я дуже ризикую. По-перше, арештом, що не так уже й страшно. По-друге, смертю, що значно гірше! Але...

Він рвучко схопив мене за плече:

— Є ще третя річ, якою я ризикую, — привласнити два мільйони... А коли зроблю першу ставку на два мільйони, тоді й побачимо, на що я здатен. Добраніч, любий друже, і якщо ви мене вже не побачите...

Він процитував:

«Посадіть на цвинтарі вербу,
Я люблю її плакуче листя...».

Зміст

Сонячні зайчики 5
Шлюбна каблучка 23
Знак тіні 39
Пекельна пастка 56
Червоний шовковий шарф 75
Смерть ходить довкола 93
Одруження Арсена Люпена 110
Соломинка 131
Едіт Лебедина Шия 143